

Vene sügis Palamusel

Vene koolide õpetajad sõitsid keset sügist maale. Lapsi kaasa ei võtnud. Mindi tutvuma Eesti koolimuuseumiga Palamusel, sest lapsed tahavad rohkem Eestit näha ega kipugi enam nii väga lähivälismaale Helsingisse või Stockholmi.

Kaido Einama

Vene koolide õpetajad ja huvijuhid võtavad reisi juhtimise üle juba Iru korstnate juures. Juhkentali gümnaasiumis giidiklasside õpilasi juhendav Valeria Boboleva vangutab pead: "Tänavu pole metsas üldse sceni." Ütleb ja vaatab läbi bussiakna kollasekirju lehti. Teised vaatavad ka. "Jah, see kordub iga kaheksa aasta tagant, et mets on täiesti tühi," kinnitatakse bussi keskel. Seened on vene kooliekskursioonidel tähtsal kohal.

Ei tea, kuidas on lood eesti koolide õpetajatega, aga mõnel muukeelsel pedagoogil on Eestist põhjalikud teadmised. Peaegu sama põhjalikud kui Viru Tuuri giidil Veljo Rannikul, kes järgmisel päeval turismiäri esindajaid samal maanteel giidina valgustas.

"Meile on selliseid ekskursioone varem ka tehtud, teise marsruudiga ainult," räägib üks Tallinna kooli huvijuhtidest, "meid õpetatakse Eestimaad hästi tundma."

Eestimaad juba tunnevad, kuid eesti keelt paljud veel mitte. Või vähemalt ei kasuta seda, kui eestlastega suhtlevad.

Rakvere: suitsu ja kohvi

Rakveres tehakse esimene (suitsu)paus. Kooliõpilasi läheduses pole. Valeria teab palju ka Rakvere linnast, kuid siin peab temagi pausi. Laseb suitsetajad endast mööda, välja, ilma kätte.

"Nii, nüüd otse Mustvee poole," juhatab grupijuht Toivo Keva vägesid pärast kohvijoomist kohalikus kohvimaas. Esimene tõsine peatus on Peipsi-äärses vanausuliste pealinnas.

Mustvee

Mustvee bussijaamas meid veel ei oodata. Keva helistab mobiilse sidevahendiga. Samal ajal hakkavad saabunud sõiduvahendi vastu huvi tund-

ma udus seisvad ootajad. Läheneb daam kollases nailonjopes.

"Kas teie võtate meid vastu?" küsitakse bussist. "Ei, mina tahan Tallinna sõita," kohkub kollane nailonjope. Mustveelased on külalislahked, kuid bussitäie ootamatute külaliste saabumine mõjub ehmatavalt.

"Sõidame," kutsub grupijuht bussi ukselt ja kõik, kes peatuses ootavad, pöörduvad lootusrikkalt ringi. Ei, neid siiski peale ei võeta. Sõidetakse järve äärde.

Larissa Gorobova ootab meid Peipsi kaldal. Järv tema selja taga mõõnab. "Lastele tuleb aga rääkida, et tegelikult elame me iidse Peipsi põhjas," muigab Larissa kilomeetripikkust paljast järvepõhja vaadates. Omavalitsus hakkas enne valimisi kallast puhastama ja põhja süvendama, et kalurid Peipsilt koju valima saaksid. Muidu jääb rand äkki liiga kaugele.

Vanausulised

Kui läheme muuseumi, liiguvad vene koolide lapsed paralleelselt õpetajate ekskursiooniga kõrvalasuvast koolist muuseumi nurga taha suitsetama. Silt koolimajal ütleb: "Srednjaja škola nr 2". Hiljem möödub lastevoorist õigeusu matuserongkäik: ristiga mees sammub ees, veoauto kirstuga ja kõik sugulased-lähedased järel. Vanasti, ütleb Larissa, kanti surnuid kätel, nüüd veetakse veoautos.

Muuseumi ühes toas on vanausuliste mööbliesemed. Teises tööriistad. Õpetajad leiavad vanad, sõeküttega triikraud. Mõni on liiga suur, mõni jälle liiga väike.

Larissa Leonidovna on ameticis nii muuseumijuhina kui ka kooli huvijuhina ja koristajana. Ta viib ekskursiooni läbi näitusesaalide fuajeesse ning küsib: missugune on väljapääs Mustvee probleemidest? Ja vastab ise, nagu ta vastas USA Virginia Ülikooli korraldatud kursustel: "Turism."

"Ameeriklased muidugi maksavad hästi," arvab rohelistes pükstes õpetaja. "Jah, õomaja eest 200 krooni," noogutab Larissa. "Peenraha nende jaoks," leitakse ühiselt.

Vanausuline Apolinaria

LINNUKE!
Puškinlikud
maastikud
vajavad
jäädvustamist. Ikka-
gi sügis.

Repkina vahetab ekskursioonijuht Larissa kirikusse minnes mõneks ajaks välja. Eri-
nevalt enamusest luterlastest teavad vene õpetajad, et naised peavad kirikusse astudes

pea kinni katma. Viisakalt otsitakse välja rätikud, pähe pannakse isegi sall, kui muud kaasas ei ole. Mehed on paljapäi.

Apolinaria Repkina aga kuulub veel rangemas ko-

VALLATUD: Kes siis nüüd tunnis räägib?

gudusse. Usklikud teavad, kus peab kirikus seisma ja kuidas, külalistele näidatakse sedagi. Ja antakse viirukit nuusutada.

"Noored kirikus seista ei oska," teab Apolinaria. Õpetajad noogutavad mõistvalt. Kirikus on külm, mõne nina otsa ilmub reetlik tilk. Elekt-riradiaatoril on juhe seinast väljas.

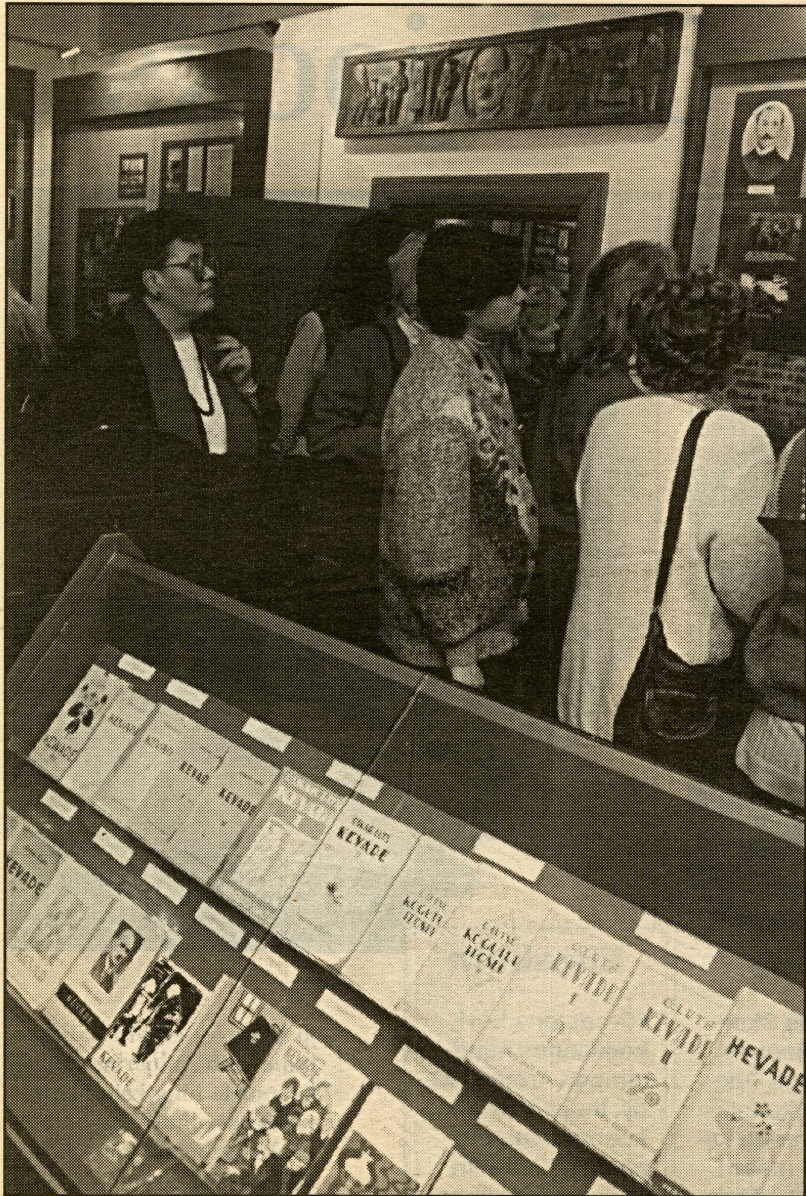
Kuigi õigeusklikud suudlevad ikooni, pole neist epideemi-
aid levinud, teab vanausuline ja lisab: "See on sel-
lepärast nii, et jumal kaitseb
meid." Kui keegi teeb pahan-
dust, siis pihitakse tervele ko-
gudusele, mitte pihisale ük-
sinda. "Ja ongi õige," kiida-
vad pedagoogid.

Tuntakse huvi ka naiste õi-
guste vastu. "Ega neil palju
õigusi pole," ütleb kogudu-
seliige, "meestel on ikka igal
pool eesõigus."

Lõuna kolme apelsiniga

Vene koolides nagu eesti oma-
deski on vähe neid, kes koo-
lilõunast hoolivad. Odav koo-
lisööök käib paljudele vanema-
tele üle jõu. Kui reisiseltskond
juhatatakse kohalikku kohvi-
kusse Ljubov, küsivad õpetajad, millist toitu koolilastele
pakutakse. Lapsed saavad kö-
hutäie kümne krooni eest.

Puhas, eeskujulik söögikoht
pakub külalistele apelsinimah-

NÄGU: Selgub, et filmi-köster on hoopis "päris" õpetaja Lauri nägu.

VÄIKE: Mida ütles Kiire papa pressraua kohta?

la, apelsiniiviludega praadi ja apelsinitarretist. "Enam ei olegi banaanivabariik, oleme saanud apelsinivabariigiks," nendib Mustvee giid Larissa. Baare on Mustvees mitu, õomajagi saab paluda mitme katuse alt.

Palamusel polnud tunnid veel alanud

Palamuse koolimajja jõutakse täiesti mitte-arnotalilikult, see tähendab oluliselt varem. Tallinna kui kauge kandi inimesed peavadki varased olema. Keegi avastab koolimaja tagant tiigi kaldalt kaks autot: Opel ja Škoda. "Näh, Tali jälle Tõnissoniga peale tunde jäänud," nendivad külalised. Üksest väljub aga hoopis muuseumi direktor.

"Siin on kõigile tuttav klassiruum," näidatakse külalistele klassituba. Seinal on tsaari portree. Õpetajad ütlevad selle kohta hellitlevalt: "batjuška".

Kuna kooli interjäär avaldab kahtlemata õpetajatele mõju, siis kisub ka ekskursioon klassiruumis vägisi koolitunniks. Toivo Keva teeb "puudujate märkimise", püstitõstetud käed nõuavad vastamisele kutsumist. Muuseumi pensionärist giid aga otsustab enne siiski õppetunni ette lugeda, siis vastuseid kuulata.

"Tootsi ajal õpiti vene keeles," ütleb giid. "Kui vene keeles ei räägitud, karistati. Üldse karistati siis palju."

Pedagoogid teavad: Toots ei olnud üldsegi nii suur hulligaan. "Praegused lapsed on mitu korda hullemad," öel-

ON KÜLL VIIRUK: Apolinaria Repkina tutvustab vanausuliste elu.

dakse tagapingist. Sellise nuhtlemise eest maksid vanemad kuus rubla ehk pool hobust aastas. Tänapäeva lapsevanemad vaevalt et poole auto rahaga oma last köstril ahjuroobiga taga laseks ajada.

"Vanasti hoiti paberit kokku ja kirjutati tihedalt," räägib giid sajandivahetuse "koolist lahulaskmise tunnistuste" kohale kummardunud õpetajatele. "Mina kirjutasin ka koolis ridade vahele," räägib veel väga noor õpetaja. "Aga vaene ma nüüd ka ei olnud. Paber on ikka kogu

aeg õpilaste jaoks kallis olnud."

Nurgas täidetakse annustekasti "Libe uue klaassilma tarvis". Teises nurgas kirjutavad õpetajad maha "kümmet käsku" koolmeistrile: peab oskama lugeda, silbi kaupa veerida, piiblit jutustada, noodi järgi laulda ja kui häält ei ole, siis viulit mängida. Lõbus on.

Lõpuks, kui muuseumil jälle ring peal, antakse sõna õpetajatele, kes õpilasest tagasi endisesse rolli kehastuvad.

"Muuseumides peaks ikka

säilima kakskeelsus," ohkab Valeria Boboleva. Palamusele pole tal midagi ette heita, kuid tähtsamad muuseumid olevat vaid läänepoolsetele välismaalastele orienteeritud. "Kaotavad kliente, kui ei kirjuta vene keeles," kommenteeritakse. Aga venekeelsete koolide lapsed juba oskavad eesti keelt. Ei tahagi enam ekskursioonile Stockholmi või Helsingisse, vaid Eestisse. Eesti koolide õpilased pole veel põhja- ja läänenaabritest isu täis saanud.

Eesti kirjandus venekeelsetes koolides

5. klass

F. R. Kreutzwaldi muinasjutud

Oskar Luts "Nukitsamees"

Heino Väli "Silver Üksilm, Felsandi hirmus mererövel"

Friedebert Tuglas "Siil"

Tiia Toomet "Ennemuistsed jutud"

Jüri Parijõgi "Koduseid talitusi tegemas"

Heljo Mänd "Ringmäng"

Asta Kass "Õppetund"

Viivi Luik "Kapriis"

Ralf Parve "Must kass"

Heino Väli "Tüli"

6. klass

Oskar Luts "Ülemiste vanake"

Lydia Koidula "Kodu"

Kersti Merilaas "Rannapääsuke"

Richard Roht "Kodus ja metsas"

Friedrich Kuhlbars "Teele, tee, kurekesed..."

Harri Jõgisalu "Rästik"

Eno Raud "Roostevaba mõök"

Aino Pervik "Arabella, mereröövli tütar"

Tõnis Lehtmets "Pakane"

Juhan Saar "Metsa taga ei ole mets"

Jaan Rannap "Agu Sihvka annab aru"

7. klass

F. R. Kreutzwald "Kalevipoeg"

Eno Raua ümberjutustus "Kalevipoeg"

Jüri Tuulik "Aprillisiga"

Jaan Kross "Mardileib"

Oskar Luts "Kevade"

Heino Väli "Kolumbuse maa Kolumbus"

Debora Vaarandi "Kauge hää"

Viivi Luik "Sügis"

Mihkel Mutt "Näärivana"

Eduard Püvi "Esimesed jäljed"

Harri Jõgisalu "Kärp"

Jaan Rannap "Iseloomustus"

8. klass

Eesti legendid

F. R. Faehlmann "Koit ja Hämarik"

Mari Saat "Kuidas mu laps metsa eksis"

Dagmar Normet "Lõvi ja draakon"

Eduard Bornhöhe "Tasuja"

Anton Hansen Tammsaare "Vargamäe"

Friedebert Tuglas "Meri"

Enn Vetemaa "Küsimus kiikhobule"

Jüri Tuulik "Vares"

Leelo Tungal "Neitsi Maarja neli päeva"

Janno Põldma "Kuidas joonistada toomingat"

9. klass

Kristjan Jaak Peterson "Laulja"

Friedrich Robert Faehlmann "Piibu jutt" ja "Vanemuise laul"

Friedrich Reinhold Kreutzwald "Kalevipoeg"

Lydia Koidula "Eesti muld ja Eesti süda" ja "Puhtad pihud"

Eduard Bornhöhe "Pirita kloostri viimased päevad"

Juhan Liiv "Minu luule", "Laulikutele", "Eile nägin ma Eestimaad"

Anna Haava "Koidule surmale", "Emakeel", "Mõök ühes, piibel teises käes"

Eduard Vilde "Minu esimesed triibulised"

Gustav Suits "Oma saar", "Elagu elu!", "Kelle eest?"

Anton Hansen Tammsaare "Teekond Itaaliasse", "Väike inimene"

Marie Under "Käsk", "Suveõhtu maal", "Tähed"

Oskar Luts "Andrese elukäik"

August Gailit "Libahunt"

Friedebert Tuglas "Hüvastijätt"

Jaan Kross "Lugu kahest kaotatud kirjast"

Mati Unt "Hüvasti, kollane kass!"

Paul-Erik Rummo "Mäng", "Ikka Liivile mõeldes"

Arvo Valton "Ohtlik leiutis"

Hando Runnel "Heast ja halvast", "Mäletaja", "EI TAHA MINA TAGASI EI TEA MIS KULDSET AEGA"